

Работни групи на Платформата за справедлив преход

Действие 1: Ръководство за обмен на
знания

ноември 2023 г.

*Regional and
Urban Policy*

Действие 1: Разработване на ресурси за подобряване на обмена на знания и насърчаване на споделянето на знания и натрупан опит в областта на справедливия преход

Ръководители на действието: „Общество Валеа Жулиу“, Европейска асоциация на агенциите за развитие (EURADA)

Сътрудници по действието: Секретариат на Комисията по въглицата към Католическия университет Естерхази Кароли, Тракийски университет

Категория: *Хоризонтално*

Работните групи (РГ) на Платформата за справедлив преход (ПСР), създадена през ноември 2021 г., обединяват всички заинтересовани страни от цяла Европа с обща загриженост за хората и местата, засегнати от прехода към неутрална по отношение на климата икономика. Всяка от работните групи за **стомана, цимент и химикали** се фокусира върху конкретен въглеродно интензивен сектор, който е силно засегнат от прехода, а четвъртата работна група поставя акцент върху **хоризонталната стратегия на заинтересованите страни**.

След като завършиха своите [документи за обхвата](#), в които се очертават основните области и цели на тяхната работна група, членовете на работната група разработиха [общ план за изпълнение](#), в който са посочени 17 действия. Този план беше финализиран и публикуван през април 2023 г. През останалата част от годината ръководителите на действието, заедно с други членове на работната група, които допринасят за действието, изпълняваха съответното действие.

Настоящият документ представя крайния резултат от Действие 1.

Отказ от отговорност:

Информацията и възгледите, съдържащи се в настоящия документ, са на членовете на работните групи на Платформата за справедлив преход за стоманата, цимента, химикалите и Хоризонталната стратегия на заинтересованите страни и не отразяват официалното становище на Европейската комисия. *Комисията не гарантира точността на съдържащата се тук информация. Нито Европейска комисия, нито което и да е лице, действащо от името на Комисията, носят отговорност за съдържанието и за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се в настоящата публикация информация. Повторното използване е разрешено, при условие че се посочва източникът и не се изопачава първоначалният смисъл или послание на документа. Европейската комисия не носи никаква отговорност за каквито и да е последици от повторното използване на настоящата публикация. Политиката по отношение на повторната употреба на документи на Европейската комисия е уредена с Решение 2011/833/ЕС на Комисията от 12 декември 2011 г. относно повторната употреба на документи на Комисията (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39).*

Въведение

Предизвикателства, свързани с Действие 1

Една от най-големите пречки пред процеса на справедлив преход е липсата на информация за самия процес на справедлив преход и за това как да се получи достъп до наличната подкрепа.¹ Това важи както за регионите, които се справят с предизвикателствата си изолирано, въпреки че са изправени пред сходни предизвикателства с други региони, така и за ключови участници, които са изключени от процеса на преход. Дейностите за обмен на знания могат да помогнат за преодоляване на информационните бариери. Регионите могат да се учат и вдъхновяват от успешни — и неуспешни — инициативи и решения на предизвикателствата на справедливия преход в други региони, като по този начин се създават синергии от взаимна полза и се разработват нови, целенасочени решения. За успешния справедлив преход е от решаващо значение да се разбере кои са участниците, работещи по механизма за справедлив преход и териториалните планове за справедлив преход (ТПСП), за да се информират един за друг и да се свържат, като евентуално се идентифицират ключови участници, които все още не са включени в процеса.

Цели на Действие 1

Настоящият документ е замислен като **изчерпателно ръководство**, което да спомогне за подобряване на обмена на знания и обучението в областта на справедливия преход, като по този начин свърже участниците, работещи по този въпрос, и насърчи възможностите за обмен на знания.

Дават се отговори на три основни въпроса:

- Как може да се осъществи обмен на знания?
- С кого може да се осъществи обмен на знания?
- Как да се финансира обменът на знания?

Ръководството е структурирано по начин, ориентиран към нуждите, възможно най-кратко е и, когато е възможно, се основава на съществуващи инструменти и се свързва с тях, тъй като често вече има добри източници на информация. Освен това добрите практики предлагат примерни познания.

Централен и постоянно актуализиран център за знания за процеса на справедлив преход е [хранилището за знания на Платформата за справедлив преход](#). То включва подходи и проекти в областта на политиката, които често могат да послужат като най-добри практики и източник на вдъхновение при търсенето на знания и информация.

Ръководството е резултат от работата на хоризонталната работна група на [Платформата за справедлив преход](#) на Европейската комисия. Обединявайки заинтересованите страни от цяла Европа, работните групи на ПСП осигуряват форум

¹Неотдавнашно проучване на заинтересованите страни, свързани със справедливия преход, проведено като част от дейностите на Хоризонталната работна група, установи, че „липсата на налична информация за процесите на справедлив преход“ и „липсата на информация за това как да се получи достъп до наличната подкрепа“ са две от трите основни пречки, с които се сблъскват при разработването или представянето на проекти за справедлив преход.

за стратегически обмен на информация относно предизвикателствата, споделяни от заинтересованите страни, участващи в процеса на преход в региони с интензивно използване на въглеродни емисии. Хоризонталната работна група се занимава по-специално с общи, междутематични въпроси в най-засегнатите региони, като например **насоки за мониторинг и изпълнение на проекти за справедлив преход, набор от инструменти за информиране за справедливия преход** и този **ресурс за подобряване на обмена на знания**, наред с други.

Заинтересовани страни, към които е насочено Действие 1

Този документ е предназначен за съответните участници в регионите на Фонда за справедлив преход (ФСП), включително правителствени и публични органи, бизнес и индустрия, академични среди и изследователски центрове, гражданско общество, НПО и други.

Как беше изпълнено това Действие

Работата по изготвянето на настоящото Действие започна от членовете на групата за действие, които проведоха задълбочено проучване на съществуващите инициативи, подходи и най-добри практики, които са от значение за обмена на знания. След това проучване проектоматериалите бяха предоставени на други членове на работната група, за да се съберат мнения и да се използват знанията и опитът на по-широк кръг заинтересовани страни, за да се гарантира, че крайният резултат от действието е възможно най-приложим и практичен.

Ръководство за обмен на знания

Как да обменяме знания — първи стъпки

Преди да започнете и да планирате обмен на знания, първо трябва да сте наясно какво точно искате и трябва да постигнете. За тази цел е необходимо да се извърши предварителен анализ.

1. Анализ на потребностите

Като първа стъпка се опитайте да обмислите какви точно са вашите потребности и пред какви предизвикателства сте изправени. Ако сте наясно с това, ще можете по-успешно да търсите партньори за обмен на знания и да увеличите шансовете си за успех. Други региони и участници може да са се сблъскали с подобни предизвикателства в миналото и можем да научим много от техните подходи за справяне с тях. Друга група от заинтересовани страни може да се опитва да намери решение на подобен проблем и обменът с тях може да вдъхнови нови идеи и да даде насоки за това как да се продължи напред.

2. Изследване на рамковите условия

От съществено значение е също така да проучите рамката на процеса на справедлив преход във вашия регион, за да сте наясно с възможността/изпълнимостта на определени действия и хората, които трябва да бъдат включени. Тези рамки включват правното основание под формата на [териториалните планове за справедлив преход \(ТПСП\)](#), други свързани стратегии и планове за действие на регионално/местно равнище, както и инициативи и действия, които вече са предприети или са в процес на изпълнение. Доброто познаване на ТПСР е важно и за разбирането на това кои действия са допустими за финансиране, включително дейности за обмен на знания. Добре направеният преглед на ТПСР във вашия регион, текущото състояние на изпълнението, рамката за мониторинг и участниците ще бъде от решаващо значение за успеха на вашия обмен на знания.

3. Картографиране на заинтересованите страни и събиране на информация

И накрая, картографирането на съответните заинтересовани страни във вашия регион — както на тези, които участват в процеса на справедлив преход, така и на тези, които понастоящем не участват, но би трябвало да участват, както и на съществуващите източници на информация, ще бъде от голяма полза за успеха на вашия обмен на знания и, в по-общ план, за преодоляване на установените предизвикателства и пречки. Добра отправна точка за картографиране на заинтересованите страни е Базата данни за участниците в регионите на ФСП, разработена от работната група на ПСП. Що се отнася до източниците на информация, на европейско равнище могат да бъдат намерени много помощни документи, по-специално в [ПСП](#). Допълнителни информационни материали могат да бъдат предоставени на национално и/или регионално равнище. В този случай първата точка за контакт трябва да бъде управляващият орган, който отговаря за справедливия преход във вашия регион.

Типология на обмена на знания и най-добри практики

В този раздел се прави кратък преглед на различните видове обмен на знания и се представят ценни източници на информация за наличната техническа помощ и най-добрите практики.

1. Определяне на идеалния вид обмен — от практическа гледна точка

Съществуват няколко вида обмен и като цяло нуждите трябва да определят оптималния формат, но има някои аспекти, които си струва да бъдат взети предвид. В тази глава целта не е да се направи теоретична класификация, а да се съсредоточим върху предимствата и недостатъците на различните формати. Основно могат да се разграничат два вида обмен: онлайн и личен (таблица 1).

Таблица 1 Предимства и недостатъци на различните видове обмен

	ОНЛАЙН	ЛИЧНО
Предимства	<ul style="list-style-type: none"> Сравнително лесно е да се намери време за организиране в съответствие с календарите на участниците Ефективен от гледна точка на времето начин за установяване на контакт Формат, изискващ по-малко човешки ресурси Минимални до нулеви разходи 	<ul style="list-style-type: none"> Вероятно осигурява по-задълбочен поглед върху предизвикателствата и нуждите на даден регион По-лесно разбиране на работната среда на конкретен участник По-голям потенциал за по-нататъшно сътрудничество
Недостатъци	<ul style="list-style-type: none"> Доста безличен По-малък потенциал за по-нататъшно сътрудничество По-трудно разбиране на работната среда на конкретен участник Предоставя по-малко проникновение и впечатления за предизвикателствата 	<ul style="list-style-type: none"> По-трудно е да се намери дата, която да е оптимална за всички Регионът домакин се нуждае от повече време за подготовка Възможно е това да доведе до разходи както за приемащите, така и за посещаващите региони Формат, изискващ много човешки ресурси

Броят на потенциалните участници е друг аспект, който може да повлияе на идеалния формат на обмена. Ако темата е добре описана, провеждането на **целенасочени, двустранни онлайн срещи** може да осигури ефективна рамка за обсъждане. Обмяната на опит чрез наблюдение на работата на колеги е специална възможност човек да прекара повече време в друга организация и да придобие по-задълбочени

познания. Това е ефективен и интензивен начин на обучение, но изисква много време както от посетителя, така и от домакина. Ако се нуждаете от повече хора на разположение с широк спектър от познания, си струва да организирате **групово посещение**. Темите на обмена трябва да определят оптималния състав на делегацията, въпреки че оптималният брой може да се окаже проблем. Заслужава си да се стремите към малка група, която може да покрие съответните умения и опит, за да избегнете неефективни начини на работа.

2. Пример за обмен между академичните среди и индустрията

Въпреки че фокусът на това действие е върху обмена между възлищните региони, важно е да се отбележат и други видове обмен, като например между академичните среди и индустрията. Преходът изисква широк спектър от експертни познания и опит, а академичните среди и индустрията играят важна роля за успешното осъществяване на прехода, главно поради иновационния потенциал, основан на сътрудничеството между двата сектора, и възможните синергии.

По отношение на стратегическите приоритети са определени следните основни принципи, въз основа на които следва да се реализират партньорствата между академичните среди и индустрията:

- фокусиране върху възможностите и конкурентните предимства на регионите, като същевременно се следват националните приоритети;
- пазарна ориентация на научноизследователските дейности въз основа на интереси и проблеми, свързани с бизнеса, и сътрудничество с представители на бизнес секторите;
- многосекторно партньорство, организирано въз основа на принципите на откритост и приобщаване;
- цялостно интегриране във веригата на стойността;
- създаване на международни мрежи с идентичен и допълващ се опит и дейности, свързани с интереси в областта на науката и бизнеса.

Това води до създаването на единна система за:

- създаване на култура за използване на резултатите от научноизследователската дейност;
- съгласуване на научноизследователските дейности с индустрията и обществото;
- насърчаване на официалния трансфер на технологии (чрез споразумения за лицензиране и сътрудничество).

Дизайн

Идентифициране и ангажиране на широк кръг от заинтересовани страни в проекта, включително правителство, частен сектор, гражданско общество, представителни секторни организации.

Създаване на програма за партньорство, която включва обединени цели и интереси, структурирани задачи и очаквани резултати.

Ясна структура и взаимоотношения между участващите организации.

Прилагане

Изготвяне на стратегическа програма с конкретни цели, дейности и задачи, както и показатели, предназначени за оценка на изпълнението и измерване на реализирания напредък в изпълнението ѝ.

Съставяне на план за действие с конкретни модели на сътрудничество, вкл. нови проекти, проблеми, свързани с научни изследвания, съвместни публикации.

Осигуряване на трансфер и популяризиране на постигнатия напредък и резултати на национално и международно равнище.

Адаптиране и оценка

Измерване и институционализиране на доказани модели, адаптиране на резултатите и разработване на иновации.

Оценка и адаптиране на стратегията и структурата на партньорството, включване на нови приоритети и възможности в съответствие с определените обществени нужди и значимост.

Фигура 1 Логическа рамка за сътрудничество между академичните среди и индустрията

3. Техническа помощ

На европейско равнище е налична широка гама от техническа помощ, а в по-широката област на енергийния преход са предприети и други инициативи, които биха могли да се окажат ценен източник на добри практики и изграждане на капацитет в конкретен регион. По-долу е представен списък с някои подходящи примери за програми за техническа помощ, които са активни към края на 2023 г:

- **„JTP GROUNDWORK“**: „JTP GROUNDWORK“ подпомага допустимите региони на ФСП при изпълнението на техните териториални планове за справедлив преход, като предоставя съобразена с нуждите техническа помощ и консултантски услуги. Възможните услуги могат да включват: планиране и разработване на проекти; изграждане на капацитет; ангажиране и мобилизиране на заинтересованите страни; укрепване на сътрудничеството.
- **„C4T GROUNDWORK“**: „C4T GROUNDWORK“ подкрепя управляващите органи, отговорни за изпълнението на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Кохезионния фонд в допустимите държави — членки на ЕС, като се фокусира конкретно върху инвестициите по цел 2, „по-зелена, нисковъглеродна икономика, преминаваща към икономика с нулеви въглеродни емисии“, чрез предоставяне на индивидуални консултации и техническа помощ.

- **„START“:** „START“ предоставя персонализирана краткосрочна подкрепа на регионите с въглища+ по широк спектър от теми, свързани с прехода. Тя подпомага усилията за декарбонизиране на производството и използването на енергия, диверсифициране на икономическите дейности и напредък в социалното развитие на регионите и общностите, които са силно засегнати от прехода към отказ от изкопаеми горива.
- **„TARGET“:** Програмата „Техническа помощ за преход към зелена енергия“ (Technical Assistance for a Green Energy Transition — TARGET), стартирал през ноември 2021 г., е технически инструмент, който има за цел да окаже тясно съдействие на въглищните, торфените и шистовите региони в ЕС при идентифицирането и подготовката на проекти за чиста енергия и енергийна ефективност. Освен това тя ще подкрепи устойчивите инвестиции и местните работни места, които се отказват от дейности, свързани с изкопаеми горива. Услугата е безплатна за бенефициентите.
- **„JASPERS“:** „Съвместната помощ за подкрепа на проекти в европейските региони“ (Joint Assistance to Support Projects in European Regions — JASPERS) е партньорство за техническа помощ между Европейската комисия (Генерална дирекция „Регионална и градска политика“), Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие. „JASPERS“ помага на градовете и регионите да реализират висококачествени проекти. Експертите им предоставят независима и практическа подкрепа за стратегии, програми и проекти за осъществяване на финансирани от ЕС инвестиции, които насърчават растежа и проправят пътя към една по-зелена, по-свързана и по-иновативна Европа. Помощта по линия на „JASPERS“ е безплатна за местните органи и организаторите и е достъпна за повечето държави от ЕС и страните, кандидатки за присъединяване.
- **„ELENA“:** „Европейска местна енергийна помощ“ (European Local ENergy Assistance — ELENA) предоставя техническа помощ за инвестиции в енергийна ефективност и възобновяема енергия, насочени към сгради и иновативен градски транспорт.

4. Примери за добри практики

„JTPeers Exchange“

„JTPeers Exchange“ е програма, стартирана в рамките на Платформата за справедлив преход през 2023 г., за улесняване на обмена и сътрудничеството между регионите на ФСП и други заинтересовани страни и специалисти с широк спектър от експертиза, знания и опит по теми, свързани със справедливия преход. Целта е да се подпомогнат регионите на ФСП при изпълнението на техните териториални планове за справедлив преход и обхваща както въглищни, така и въглеродно интензивни региони. Съществуват два вида обмен — между два региона и между регион и експерт, като и двата вида обмен водят до обмен на знания и най-добри практики при прилагането на ФСП.

През септември 2023 г. беше избрана първата група региони, които да участват в обмени по „JTPeers“. Те са представени в таблицата по-долу.

Таблица 2 Преглед на избраните региони на „JTPeers“ през 2023 г

Участващи региони	Фокусни области
-------------------	-----------------

Съвпадения между региони	
Норботен (Швеция) и Мидландс (Ирландия) ще обменят опит лично с допълнителна подкрепа от експерт от Хевеш (Унгария)	Подходи, свързани с участие и ръководени от общността, диверсификация и зелена икономическа, създаване на работни места, чиста и достъпна енергия, многостепенно управление, изграждане на капацитет.
Западна Македония (Гърция), Велене (Словения) и Долна Силезия (Полша) (лично)	Ангажиране на заинтересованите страни, разработване на проекти, диверсификация и зелена икономика, трансгранично сътрудничество, управление на прехода, енергийни общности.
Засавие (Словения) и Долна Силезия (Полша) (лично)	Възстановяване/промяна на предназначението на земи, разработване на политики, диверсификация и зелена икономика.
Ида-Вирумаа (Естония) и Западна Македония (Гърция) (онлайн)	Обсерватории за справедлив преход, разработване на проекти, привличане на инвестиции.
Съвпадения между регион и експерт	
Готланд (Швеция) ще обмени опит с експерт от Западна Македония (Гърция) (онлайн)	Подобряване на механизма за многостепенно управление и административен капацитет за прилагане на териториалния план за справедлив преход, чиста енергия.
Силезия (Полша) ще обмени опит с експерт от Долината Жиу (Румъния) (онлайн)	Проектиране на система за мониторинг и управление на регионална обсерватория за справедлив преход.
Моравия-Силезия (Чешка република) ще обмени опит с експерт от Силезия (Полша)	Развитие на ландшафта след минното дело.

„exchangeEU“

Програмата „exchangeEU“ даде възможност за значим и осезаем обмен между регионите, използващи въглища, в цяла Европа. Участващите региони имаха възможност да се възползват от:

- програма за обмен, съобразена с интересите и нуждите на участващите региони;
- възможности за практическо обучение и осезаеми резултати за съвместни действия;
- създаване на дълготрайна мрежа от специалисти.

В първия кръг участваха 19 делегации от 18 региона въглища+ в преход, а във втория кръг — 23 делегации от 18 региона въглища+ в преход. Всички обмени бяха много добре документирани, което доведе до създаването на богата информационна база за участващите региони. При всеки обмен координаторите на ЕС участваха в осъществяването му, което направи обмена целенасочен и ефективен, осигурявайки реална добавена стойност. Можете да получите достъп до всички брошури на уебсайта

на програмата, за да се запознаете с основните теми, основните предизвикателства и с препоръките. В таблица 2 е представен преглед на извършените обмени.

Таблица 3 Осъществени обмени с фокусни теми в рамките на „exchangeEU“

Участващи региони	Фокусни области
Първи кръг	
Обмен между Засавие (Словения), Моравия-Силезия (Чешка република), Северна Унгария (Унгария)	— Управление на прехода и стратегии — Инфраструктура и устойчивост на обекта
Обмен между регион Горна Нитра (Словакия), Източен регион на сближаване (Словения), долината Жиу (Румъния)	— Икономическа диверсификация и регионално развитие — Преход към чиста енергия
Обмен между Малополска (Полша), Арагон (Испания), Усти (Чешка република)	— Инфраструктура и устойчивост на обекта — Социална структура и общност
Обмен между Западна Македония (Гърция) и Стара Загора (България)	— Управление на прехода и стратегии — Социална структура и общност
Обмен между Мидландс (Ирландия) и Западна Македония (Гърция)	— Социална структура и общност — Икономическа диверсификация и регионално развитие
Обмен между Лайпциг (Германия) и Карлови Вари (Чешка република)	— Икономическа диверсификация и регионално развитие — Управление на прехода и стратегии
Обмен между Астурия (Испания) и Силезия (Полша)	— Управление на прехода и стратегии
Обмен между Саксония-Анхалт (Германия) и Ида-Вирумаа (Естония)	— Икономическа диверсификация и регионално развитие — Социална структура и общност
Втори кръг	
Обмен между Лусатия (Германия) и Згоржелец (Полша)	— Устойчива инфраструктура — Рекултивация на стари въгледобивни райони
Обмен между Северна Унгария (Унгария), Горна Нитра (Словакия) и Западна Македония (Гърция)	— Енергийни общности — Преквалификация и повишаване на квалификацията на работниците — Ангажираност на заинтересованите страни
Обмен между Северна Унгария (Унгария) и Засавие (Словения)	— Икономическа диверсификация чрез развитие на инфраструктурата — Изпълнение на проекти за справедлив преход
Обмен между Стара Загора (България) и Карлови Вари (Чешка република)	— Цифровизация и иновации — Рекултивация на въгледобивните райони за целите на туризма
Обмен между Горна Нитра (Словакия), Усти (Чешка република) и Астурия (Испания)	— Управление и използване на средствата на ФСП — Водородна икономика

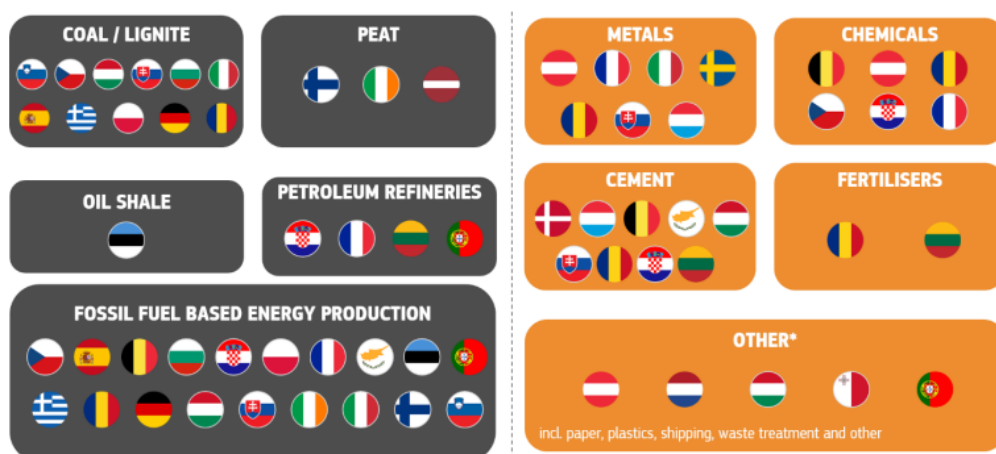
Обмен между Западна Македония (Гърция), Моравия-Силезия (Чешка република) и Ида-Вирумаа (Естония)	<ul style="list-style-type: none"> — Ангажираност на младите хора в процеса на справедлив преход — Изпълнение на проекти
Обмен между Рейнския регион (Германия) и Източна Великополска (Полша)	<ul style="list-style-type: none"> — Управление на прехода — Икономическа диверсификация с акцент върху това регионът да стане привлекателен за младите хора
Обмен между Ида-Вирумаа (Естония), окръг Сисак-Мославина (Хърватия) и Западна Македония (Гърция)	<ul style="list-style-type: none"> — Икономическа диверсификация — Преквалификация и повишаване на квалификацията — Участие на общините в справедливия преход
Обмен между Савинско-Шалешка област (Словения) и Силезия (Полша)	<ul style="list-style-type: none"> — Преход към чиста енергия — Диверсифициране и съживяване на индустрията

Как да намерите партньори за обмен на знания

Сътрудничеството играе съществена роля при планирането и осъществяването на справедливия преход: механизмът за справедлив преход е нов инструмент за всички държави — членки на ЕС, поради което „съвместното мислене и работа“ могат да доведат до по-ефективен и успешен преход. За даден регион може да се окаже от решаващо значение изграждането на партньорства с други региони, изправени пред същите или поне подобни предизвикателства. В тази глава е представен практически опит за това как да се намерят партньори за обмен на знания.

1. Преглед на регионите, отговарящи на условията за участие във ФСП

Карта на регионите на ФСП е достъпна на [уебсайта на ПСП](#). Регионите могат да бъдат разделени на основни категории в зависимост от икономическия сектор, от който зависят (фигура 2).

Фигура 2 Сектори в упадък (в сиво) и трансформиращи се сектори (в оранжево), идентифицирани в приложения Г към [докладите за страните от Европейския семестър от февруари 2020 г](#)

2. Определяне на възможни региони за сътрудничество

Първата важна стъпка в изграждането на вашата мрежа е да откриете региона, който е подходящ за вас и в който сътрудничеството може да добави стойност за вашия регион и вашата организация. Съществуват много начини за събиране на информация за регионите, като особено полезно е да се **проучат териториалните планове за справедлив преход**, които също са достъпни на уебсайта на ПСП. Тъй като териториалните планове за справедлив преход имат една и съща структура, е сравнително лесно да се намерят съответните части, които отговарят на идентифицираните нужди и предизвикателства. Друга възможност е да се **проучат събитията, организирани от Платформата за справедлив преход и Инициативата за въглищни региони в преход**, които включват конференции на ПСП, където може не само да се научи за специфичните за региона предизвикателства, но и да се идентифицират ключовите участници в прехода.

В допълнение към тези възможности си струва да се акцентира върху [програмата „exchangeEU“](#), която също беше част от Инициативата за въглищни региони в преход и предостави възможност за значим и осезаем обмен между регионите въглища+ в

Европа. В края на програмата бяха изготвени [брошури](#) — в допълнение към многото полезни материали, като напр. [истории на успеха](#) — съдържащи не само профилите на регионите и установените общи предизвикателства, но и препоръки и извлечени поуки. Тези информационни брошури съдържат също така препратки към основните участници и организации във всеки регион въглища+. Освен това, важна програма, която трябва да се отбележи, е текущата „JTPeers Exchange“, която обединява региони и други заинтересовани страни и експерти, както от въглеродно, така и от въглищно интензивни региони, за обмен на знания и експертен опит, за да се подпомогне изпълнението на техните териториални планове за справедлив преход. Тази програма стартира през 2023 г., а през 2024 г. отново ще бъдат отворени покани за кандидатстване от страна на заинтересовани региони и експерти.

Най-добрите практики от различни региони (не само в рамките на ПСП) могат да бъдат намерени, разделени по категории, на уебсайта [Функционални области в ЕС](#) (пилотен проект на Европейската комисия, изпълняван съвместно със Световната банка).

3. Намерете правилния партньор

След като сте установили, че регионът е изправен пред подобни предизвикателства, или сте намерили най-добра практика, от която да се поучите, следващата стъпка е да намерите партньор, с когото да работите. Това може да се окаже най-трудната част от процеса. При проучването на регионите (напр. чрез изучаване на териториалните планове за справедлив преход или презентации/видеоклипове от конференции на ПСП) в предишната стъпка може да сте открили **някои организации и действащи лица**, работещи в областта на справедливия преход в определен регион.

За да направят тази стъпка по-плавна и ефективна, членовете на Действие 1 и секретариатът на ПСП създадоха **база данни**, в която можете да намерите **местните точки за контакт** от почти всички допустими региони на ФСП. Тя обхваща широк набор от местни участници и включва имената на организациите, тяхната област на компетентност и данни за контакт. С помощта на тази база данни можете лесно да се свържете с действащите лица в целевия регион.

Друга много полезна база данни в рамките на ПСП е [базата данни с експерти на „JTPeers“](#). Това е база данни на експерти, работещи в областта на справедливия преход в цяла Европа. След като бъдат включени в базата данни, регионите на ФСП и други заинтересовани страни могат да се обърнат към експертите за съвет как да изпълняват проекти за справедлив преход.

Регионите, които търсят партньори, могат да се вдъхновят и от концепцията за „побратимени градове“, които имат дълга традиция в Европа. Основната идея е да се установят отношения с географска единица (независимо дали става въпрос за град, община или регион) за по-редовно сътрудничество и обмен в полза и на двамата партньори.

Закljučения

1. Изграждането на сътрудничество с други региони въглища+/въглеродно интензивни региони изисква капацитет от търсещата организация, но ако намерите правилните партньори, можете да създадете добавена стойност и синергии.
2. Съществуват програми, които могат да преодолеят потенциалния недостиг на капацитет, като например програмата „ExchangeEU“ и „JTPeers“ (други са

изброени в предишните глави). Струва си да следите за възможности за сътрудничество.

3. Заслужава си да се запознаете с уебсайта на ПСП, където можете да получите достъп до териториалните планове за справедлив преход на регионите: те включват предизвикателствата и нуждите на регионите.
4. След като придобиете представа за регионите, можете да започнете да търсите подходящия партньор. Описаните по-горе набори от данни могат да направят тази стъпка по-ефективна.
5. Сътрудничеството може да се засили, ако можете да определите общо предизвикателство, което искате да разрешите заедно. Регионите въглища+ и въглеродно интензивните региони са доста различни, но предизвикателствата са изненадващо сходни.
6. По време на обмена — дори на етапа на търсене на партньор — си заслужава да бъдете максимално целенасочени: добре дефинираните теми и добре описаните, ясни цели могат да доведат до по-ефективно сътрудничество.

Как да се финансира обменът на знания?

Възможностите за финансиране от ЕС са много, но разбирането им може да се окаже трудна задача. Съществуват множество програми и отпуснати средства, като всяка от тях се управлява от различни европейски и/или национални органи и следователно преследва различни цели и се подчинява на различни правила. Въпреки това, както често се случва, действителността е по-малко сложна, отколкото изглежда на пръв поглед.

Всички възможности за европейско финансиране идват от бюджета на ЕС, т.нар. [многогодишна финансова рамка](#) (МФР). Това е дългосрочен бюджет, който обхваща няколко години. Настоящата МФР обхваща периода 2021 – 2027 г. В допълнение към МФР ЕС създаде безпрецедентен инструмент за временно финансиране, наречен [NextGenerationEU](#), в отговор на пандемията от COVID-19. Бюджетът на ЕС и инструментът NextGenerationEU са разделени на различни програми и фондове.

Много добър и изчерпателен преглед на различните програми и фондове за финансиране от ЕС е предоставен в [Ръководството за финансиране от ЕС](#) (издание 2023 г.) на Европейската служба за парламентарни изследвания, аналитичният център на Европейския парламент. В ръководството различните фондове на ЕС са разделени по теми на финансиране, напр. „Регионална политика“ или „Енергетика“. В допълнение към програмите за финансиране на ЕС съществуват различни форми на целево финансиране, предназначени за предоставяне на техническа помощ, която свързва регионите и други заинтересовани страни с различни функции.

Техническа помощ

По-долу са дадени някои примери за възможности за техническа помощ, които са на разположение на регионите:

- **„JTP Groundwork“**

Стартирала в рамките на Платформата за справедлив преход през 2023 г., програмата „JTP Groundwork“ е техническа помощ, достъпна за регионите, отговарящи на изискванията на ФСП, за да получат подкрепа под формата на техническа помощ и консултантски услуги, които да подпомогнат изпълнението на техните териториални планове за справедлив преход.

- **„REGIO Peer2Peer +“**

Схемата [„REGIO Peer2Peer +“](#) дава възможност на служителите на програмните органи и на други публични институции, участващи в управлението и изпълнението на програмите на [ЕФРР](#), [Кохезионния фонд](#) и [ФСП](#), да се срещат и да обменят знания и добри практики както на двустранно, така и на многостранно равнище.

- **„JTPeers“**

[Програмата](#) улеснява обмена между териториите на ФСП и други заинтересовани страни в областта на справедливия преход, включително регионални и публични органи, както и социално-икономически партньори като НПО, университети, профсъюзи или предприятия. Тя подпомага обмена на знания и най-добри практики

между експерти, териториите на ФСП и други заинтересовани страни, като им дава възможност да се учат от опита на другите.

Много полезен ресурс, който възникна в рамките на проекта [Функционални области в ЕС](#) и може да послужи като отправна точка при търсенето на финансиране, е тази редовно актуализирана база данни за [източниците на финансиране от ЕС](#). Освен това много организации са изготвили ръководства за финансиране от ЕС за конкретни целеви групи, които може би си струва да бъдат разгледани, като напр. настоящото [ръководство](#) на Европейската конфедерация на профсъюзите, предназначено за синдикатите.

Финансиране от ЕС

Настоящият документ представлява ръководство за обмен на знания в контекста на процеса на справедлив преход, като само някои от тези фондове представляват интерес за по-нататъшно проучване като източници на финансиране:

- **ФСП**

Достъпът до [ФСП](#) (общ обем от 19,2 млрд. евро) е свързан с териториални планове за справедлив преход, разработени от държавите членки в диалог с Европейската комисия. Въпреки това администрациите на държавите членки (на национално, регионално и местно равнище) избират проектите, които да финансират, и поемат отговорността за ежедневното управление, т.нар. „споделено управление“. Само [териториите](#), за които се очаква да бъдат най-негативно засегнати от прехода към климатична неутралност, са допуснати до разработване на териториален план за справедлив преход. В плановете се определят видовете предвидени операции и се уточняват механизмите за управление.

За да разберете дали можете да получите достъп до финансиране от ФСП за вашия обмен на знания, трябва да проверите териториалния план за справедлив преход на вашия регион и/или да се свържете с [управляващия орган](#), отговорен за изпълнението на заложените в него действия.

- **Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)**

[ЕФРР](#) е друг фонд, който се управлява на принципа на споделената отговорност. ЕФРР е насочен към всички региони и градове на ЕС и инвестира в тяхното социално и икономическо развитие. Държавите членки сами решават каква част от ЕФРР да бъде използвана за всяка от петте приоритетни области, определени от Европейската комисия. Най-малко 30 % обаче трябва да бъдат разпределени за „по-зелен, нисковъглероден преход към икономика с нулеви нетни въглеродни емисии и устойчива Европа“.

ЕФРР също така изрично подкрепя „обмена на опит“. Както и при ФСП, трябва да се свържете с [управляващия орган](#) на ЕФРР във вашия регион, за да разберете как точно да получите достъп до финансиране от ЕФРР за вашия обмен на знания.

- **Междурегионално сътрудничество (Interreg C)**

Програмата на ЕС за насърчаване на сътрудничеството между регионите се нарича „Interreg“. „Interreg“ е разделен на различни направления в зависимост от вида на сътрудничеството: сътрудничество между гранични региони (Interreg A), в рамките на големи определени области на транснационално сътрудничество, например региона на Балтийско море (Interreg B), или междурегионално сътрудничество (Interreg C).

„Interreg C“ се фокусира по-специално върху насърчаването на обмена на опит, иновативните подходи и изграждането на капацитет между регионите. Ето защо това е основното направление на „Interreg“, което трябва да се вземе предвид, когато се търси финансиране за обмен на знания.

„Interreg C“ е разделено на четири програми, две от които представляват интерес за целите на настоящия документ:

- **„Interreg Европа“** е програма за обучение на **публичните органи** в областта на политиката. Тя насърчава обмена на опит и предаването на добри практики между участниците на всички равнища на управление. Подаването на проектна идея за търсене на партньори и финансиране става лесно чрез [уебсайта](#) на програмата.
- **„Interact“** е програма за подкрепа. Нейната цел е да осигури обмен на опит, информация и иновации, за да се популяризират най-добрите практики и да се улесни сътрудничеството. Това ще бъде постигнато чрез целенасочени събития, публикации и инструменти. „Interact“ не отправя покани за представяне на предложения, но разполага с редица [служби](#), които подпомагат заинтересованите страни при изпълнението на проекти и инициативи в областта на териториалното сътрудничество.
- **„Хоризонт Европа“**

Макар че фокусът на настоящия документ е върху подпомагането на обмена на знания по отношение на демонстрирането и прилагането на справедливия преход, може да е желателно да се осъществи и специфичен обмен на научни знания и резултати от изследвания. Рамковата програма на ЕС за подкрепа на дейностите в областта на научните изследвания и иновациите е [„Хоризонт Европа“](#). Преглед на отворените покани за действия за валоризация на знанията можете да намерите [тук](#).

- **„Еразъм+“**

[„Еразъм+“](#) е програмата на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта за периода 2021 — 2027 г. Образованието, обучението, младежта и спортът са ключови области, които подпомагат гражданите в тяхното лично и професионално развитие. Висококачественото, приобщаващо образование и обучение, както и неформалното и самостоятелното учене, в крайна сметка дават на младите хора и участниците от всички възрасти квалификацията и уменията, необходими за тяхното пълноценно участие в демократичното общество, межкултурно разбиране и успешен преход към пазара на труда.

- **„Програма на ЕС за градовете“**

[„Програмата на ЕС за градовете“](#) е иновативна инициатива за многостепенно управление на градската политика, разработена в рамките на междуправителственото сътрудничество по въпросите на градовете. Тя дава възможност на градовете, държавите членки, градските мрежи, Европейската комисия, други институции на ЕС, консултативните органи на ЕС и други заинтересовани страни да се обединят, за да решават съвместно неотложни въпроси, свързани с градовете, и да постигнат конкретни резултати в полза на гражданите на ЕС. Програмата на ЕС за градовете засилва ролята на градовете в изготвянето на политиките на национално равнище и на равнище ЕС, за да се осигури по-добра връзка между ЕС и нуждите на гражданите.

Тя е ключов механизъм за изпълнение на Новата програма за градовете на равнище ЕС.

